

נדריים פא

משה שווערד

1. הר"ן מסכת נדרים דף פ עמוד ב

רבי יוסי אומר כביסתן של אותה העיר קודמת לשתייתן של בני עיר אחרת - דסבירא ליה לרבי יוסי דכיון דבמניעת כביסה איכא צערא טובא חיי נפש הוא.

2. דבר יעקב מסכת נדרים דף פ עמוד ב

ח] ר"ן ד"ה ורמי דר' יוסי אדר' יוסי - אבל דרבנן אדרבנן לא קשיא דנהי דמניעת רחיצת הגוף הוי עינוי בבגדים ליכא צערא כולי האי ועוד וכו' אמרי רבנן דחיי אחרים קודמין - נ"מ בין שני התירוצים [1] כתב הקרן אורה לענין רחיצה, שלפי תירוץ ראשון קודם לחיי אחרים, ולפי תירוץ שני חיי אחרים קודמים. הקרן אורה מביא ראיות לתירוץ השני שחיי אחרים קודמים. [2] רע"א [בגליון השו"ע סימן רלד - נט] כתב נ"מ האם לפי רבנן כביסה הוי עינוי נפש, שלפי תירוץ ראשון אינו עינוי נפש ולפי תירוץ השני הוי עינוי נפש. ורע"א פסק לדינא שהוי עינוי נפש, וכתב שהר"ן כתב לרווחא דמילתא עוד תירוץ, אבל העיקר שכביסה הוי עינוי נפש.

3. ספר עינים למשפט

חיי אחרים כו' כביסתן קודמת לחיי אחרים.
יל"ע ר"מ פכ"א מה' אישות הי"א, פ"א מה' רוצח הי"ד והג"מ בכ"מ, שו"ע אב"ע סימן פ סעיף יב ח"מ וב"ש, ב"י וב"ח חו"מ סימן תכו, סמ"ע שם סק"ב, מג"א סימן קנו סק"ב, ועי' לעיל דף כב.

עי' בשאלתות (פר' ראה סימן קמו) שפוסק כר' יוסי, והמאירי פסק כרבנן, והר"מ וש"פ השמיטו זה וצ"ע, והעמ"ש שם כתב דר"י ורבנן פליגי בפלוגתא דר"ע ובן פטורא (ב"מ סב) ובהא דירושלמי סופ"ח דתרומות אם מחויב להכניס עצמו בספק סכנה בשביל ודאי סכנה של חבירו, והלכה כר"ע דספק שלו עדיף, וע"כ לא הביאו הפוסקים ברייתא זו, (ואף פלוגתא דר"ע וב"פ לא הביאו) ועי' בציונים דלעיל, ולמעלה (בדף כב) מבואר.

4. חתם סופר על נדרים דף פ/ב

חיי אחרים קודמין לכביסתן. מכאן ראה ברורה למה שביארתי בתשובה סי' תתע"ג דהא דאמרין עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת וכדומה היינו אם צרכיהם שווים כגון שניהם להאכיל או לכסות או להכנסת כלה או לפדות משביה וכדומה אזי אזלינן בתר המקומות להקדים עירו לעיר אחרת ועניי א"י לח"ל. אבל אם אין צרכיהם שווים אזי אזלינן בתר דין קדימת הצרכים אפילו של עיר אחרת בח"ל קודם לעניי א"י אפי' של עירו, ושם בארה:

5. הר"ן מסכת נדרים דף פא עמוד א

ערבוביתא דרישא - כשאינו מסרק ראשו תמיד ומתוך כך איכא ערבוביתא ברישא.

6. רא"ש (פירוש לש"ס) מסכת נדרים דף פ עמוד ב

דאמר שמואל ערבוביתא דרישא. מי שאינו מסרק ראשו ומנקה מכנים ולכלוך מביא לידי עוררן שמאור העינים יונק משער הראש כדאמרין בפ"ק דב"ב (ד' טז א) שאלמלא שתים מניקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם:

7. בן יהודע על נדרים דף פא/א

ערכיבוא דרישא מתיא לידי עוירא. נ"ל בס"ד לרמוז, התורה נקראת ראשית דכתיב [משלי ח' כ"ב] ה' קנני ראשית דרכו, ואם יש לאדם שיבוש בנסחאות דמשנה וברייתא, אתיא לידי עוירא, שיסתמו פסקי ההלכות ממנו, שלא יוכל לכיין ההלכה על אמיתותה, ויאמר על טהור טמא או להפך...

8. רא"ש (פירוש לש"ס) מסכת נדרים דף פא עמוד א

הזהרו בחבורה. ללמוד תורה ברבים כי מתפקחין זה מזה אבל הלומד יחיד חרב על הבדים ונואלו:

9. הר"ן מסכת נדרים דף פא עמוד א

הזהרו בחבורה - ללמד תורה בחבורה שהתלמידים מחדדים זה את זה ואת הרב.

10. הר"ן מסכת נדרים דף פא עמוד א

הזהרו בבני עניים - להשתדל ללמדם תורה [1] שמהן תצא תורה שאין להם עסק אחר [2] ועוד שדעתם שפלה עליהם.

11. הר"ן מסכת נדרים דף פא עמוד א

ירושה היא להם - [1] לא ילמדו תורה מאחר שהם סומכים שירושה היא להם.

12. רא"ש (פירוש לש"ס) מסכת נדרים דף פא עמוד א

שלא יאמרו ירושה היא להם. [2] שלא יאמרו אחרים ירושה היא להם לבני אלו ולא מצליחים אנו אם באנו ללמוד אי נמי שלא יאמרו בניהם אין אנו צריכין לעסוק בתורה ירושה היא לנו:

13. רמב"ם יד החזקה הלכות תלמוד תורה פרק ג

(ט) דברי תורה נמשלו כמים שנאמר הוי כל צמא לכו למים לומר לך מה מים אינם מתכנסין במקום מדרון אלא נזחלין מעליו ומתקבצים במקום אשבורן כך דברי תורה אינם נמצאים בגסי הרוח ולא בלב כל גבה לב אלא בדכא ושפל רוח שמתאבק בעפר רגלי החכמים ומסיר התאוות ותענוגי הזמן מלבו ועושה מלאכה בכל יום מעט כדי חייו אם לא היה לו מה יאכל ושאר יומו ולילו עוסק בתורה:

14. בן יהודע על נדרים דף פא/א

והזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה, פירוש בני עשירים אחר שילמדו תורה, רחוק הדבר שתצא התורה מהם לאחרים שהם ילמדו אחרים, אך בני עניים אם תלמדום ויהיו תלמידי חכמים, אז אח"כ תצא מהם תורה לאחרים, דמאחר שהם עניים יהיו מלמדים אחרים, כדי ליקח הספקה להתפרנס בה. ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו פירש, התורה מתקיימת יותר במעוט אכילה ושתיה, ולא תקיים במי שהוא מענג עצמו, וכמו שאמר רב לרב כהנא לא תמצא בארץ החיים, וא"כ חכם מעונג הרבה רחוק שיצא ממנו חדושי תורה, אך בני עניים שאין להם תענוגים מהם תצא תורה, רוצה לומר מחדשים חדושי תורה, מפני שהתורה מיוסדת אצלם יותר, עד כאן דבריו נר"ו:

15. מהרש"א על נדרים דף פא/א

דקרו לאנשי חמרי כו' משום דקרו להו חמרי. כאילו הם בטבע הבריאה אינן ראויים לחכמה כבריאת החמור הזה וע"כ אין בניהם ת"ח דאילו לפי דעתם ולפי טבע הבריאה המוליד מוליד בדומה וכיון שהם ת"ח אמאי אין בניהם ת"ח וק"ל:

16. קרבן אורה על מסכת נדרים דף פא/א

גמרא מפני מה אין מצוין תלמידי חכמים לצאת כו'. כל הני טעמי הוא מפני סרך גסות הרוח אשר זה הוא הגורם הראשון שלא להתקיים בו אור התורה, כי היא נמשלה למים לבקש מקום הנמוך (כדאיתא בתענית ז' ע"א). ורב אשי אמר דקרו לאינשי חמרי, יכוין שמעמיסין עול צרכיהם על חבריהם כמו על החמור ולא כן היא דרך השלימים, כמו שמצינו בהסידים הראשונים שלא רצו להעמיס אפילו עול כל שהוא על חבריהם והוא מצד ענותם הגדולה...

17. ספר עינים למשפט

ובנתיבות עולם למהר"ל מפרג (נתיב התורה פ"ו) כתב
שהעוסקים בתורה ואוהבים התורה וחפצים בה מצד עצם התורה
שהיא חכמה כי כל אדם בטבע אוהב החכמה, ואין הלמוד בקשר
לאהבת ה' נותן התורה, וע"כ אין מברכין בפה ובלב שלם על
החסד ורוב הטובה לה' שנתן את התורה ואין למודם
קשר להנצח ולא באה השפעת התורה שיהיה להם נצחיות ושגם
בניהם יהיו ת"ח ע"ש, ועי' זוהר וישב קפה א.

18. ספר רסיסי לילה - אות ד

שני יסודות הם תורה ותפילה כמו שאמרו בשוחר טוב (מזמור פז) על פסוק (תהלים פז, א) יסודתו בהררי קדש הר סיני והר המוריה. הר סיני נקרא על שם הסנה כידוע ואמרו בשבת (סז.) הסנה וכו' משום דמייכת וכו' הוא מורה על שפלות כמו שאמרו בתענית (ז.) דדברי תורה הולכים למקום נמוך ואין רצונם לומר נמיכות בדעת שלא באמת, רק לנמוך באמת כמו שאמרו (שם) אי הוו סנו הוי גמירי טפי וכיעור בלשון הגמרא היינו במעשים ולא חס ושלום במעשים מצד רשעותו רק מצד עצם שורשו וכדרך שאמרו (נדריים פא.) בני עניים מהם תצא תורה מה שאין כן תלמידי חכמים אין מצוי להיות בניהם וכו' כי תורה מונחת מקום גבוה באמת ויורדת לכל מקום היותר נמוך. ולכך כל שהדורות הולכים ומתקטנים רזי התורה הולכים ומתגברים ומתפשטים ומתרחבים בלבות בני אדם וכתר תורה מונח לכל (יומא עב ע"ב) אבל כתר כהונה זכה אהרן ונטלו והזר הקרב וגו' (במדבר א, נא) רק כהנים מיוחדים והוא נקרא הר המוריה על שם המור כידוע (בראשית רבה נה, ז) שהוא ראש לכל הבשמים (מגילה י ע"ב) ודבר חשוב ואינו הפקר לכל:

19. ספר שאגת אריה - סימן כד

מכל מקום נראה מדענשו עונש גדול כל כך דעל דבר זה אבדה הארץ, שמע מינה דברכת התורה הוי
מה"ת, דאי מדרבנן, לא היו ראויין לעונש גדול כל כך ... דאי ברכת התורה אינה אלא מדברי סופרים, אין
ראוי לעונש גדול כל כך דאבידת הארץ, ומדאמר רבינא שהוא בתרא מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח
מבניהם משום שאין מברכין בתורה תחלה, ומייתי לה מהא דאמר רב יהודה אמר רב דש"מ דבה"ת הוי
מה"ת לראיה לדבריו. אלמא ס"ל דבה"ת הוי מה"ת. והאי רבינא הוי סוף הוראה ובתראה, שהרי סידר הגמרא
את דבריו שם אחר דברי רב אשי שאמר התם משום דקרו לאינשי חמרי, וכיון דס"ל לרבינא בתראה דבה"ת
הוי מה"ת, הא וודאי קי"ל כוותיה לגבי רבינא קמאי דפרק מי שמתו (כא, א) דס"ל דבה"ת לא דאורייתא הוא.
ואפילו שאר אמוראי התם במס' נדרים לא פליגי עליה בהא, אלא דיהבי טעם אחר לסיבה זו שאין ת"ח
מצויין לצאת מבניהן ת"ח, אבל בהא דברכת התורה דאורייתא לא פליגי עליה, הילכך נקטינן דברכת התורה
הוי מן התורה, ובספק בירך ספק לא בירך חוזר ומברך:

20. חנוכת התורה - לקושים על נ"ך

במסכת נדרים דף פ"א אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת על מה אבדה הארץ וכו' על עזבם את תורתו שלא ברכו בתורה תחלה עיין בפירוש"י. ויש לפרש דהנה ברכת התורה למדו חכמינו ז"ל
מדכתיב ואכלת ושבעת וברכת אם על חיי שעה מברכים על חיי עולם לא כל שכן. והנה איתא בגמרא
דקודם הברכה הוא לה' הארץ ומלואה ולאחר הברכה הארץ נתן לבני אדם. והשתא יש לומר דזה הוא
הפירוש בדברי הגמרא הנזכר לעיל על מה אבדה הארץ הלא הארץ נתן לבני אדם. לזה אמר מפני שלא
ברכו בתורה תחלה (ופירוש רש"י קרא יתירא קדריש אשר נתתי לפניכם דהיינו ברכה שלפניה) אם כן ממילא
לא היו מברכין נמי על אכילה ושאר הנאות עולם הזה, כי אילו היו מברכין על חיי שעה כל שכן שהיו
מברכין על התורה שהיא חיי עולם כנזכר לעיל. ואם כן כיון שכן שפיר אבדה הארץ מהם כי קודם ברכה
לה' הארץ ומלואה:

21. הר"ן מסכת נדרים דף פא עמוד א

דבר זה נשאל לחכמים וכו' ולא פירושוהו - מדכתי' ויאמר ה' על עזבם את תורתם מכלל דליכא דידע להדורי טעמא אלא קודשא בריך הוא בלחוד ומצאתי במגילת סתרים של ה"ר יונה ז"ל דקרא הכי דייק דעל שלא ברכו בתורה תחילה אבדה הארץ דאם איתא על עזבם את תורתם כפשטא משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא פירושוהו והלא דבר גלוי היה וקל לפרש אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תחלה כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה והיינו לא הלכו בה כלומר בכונתה ולשמה אלו דברי הרב החסיד ז"ל והם נאים ראויין למי שאמרם.

22. בית הלוי על שמות פרק יט פסוק ה

ושמרתם את בריתי. הנה בכמה מקומות מצינו דנאמר אצל התורה לשון שמירה, כאן נאמר ושמרתם את בריתי וכן כתוב (שמות לד ע"ש) שמר לך את הדברים האלה, בא הכתוב לומר דדברי תורה צריכין שימור. וכמו דמצינו דחולין אינן נפסלין רק אם ידוע שנשמאו וכל זמן דלא ידוע בהם שנשמאו הרי הם בחזקת טהרה דאין צריכין שימור בטהרה. משא"כ תרומה וקודש נפסלין בהסח הדעת ואע"פ שאין יודע להם שום טומאה מ"מ כיון דלא שמרם והסיח דעתו משמירתם נפסלין בהסח"ד, ונפקא לן מקרא דכתיב (במדבר יח) משמרת תרומותי דלענין קדושת תרומה צריך שיהיה משומר דוקא ולא מהני מה דאינו יודע בהם קלקול רק צריך שיהיה יודע שהם טהורים. וכן בתורה מוכרח האדם לשומרם בטהרה ומיד שיסיח דעתו מעבודתו ומשמירתו נפסל ואע"ג שאינו יודע בעצמו שום קלקול כל שלא נזהר להשמר בטהרה וקדושה נפסל. ובזה יבואר הפסוק (דברים לג) שמח זבולון בצאתך וישכר באהליך, והוא דלכאורה היאך אפשר להאדם לבל יסיח דעתו מתורתו והרי מוכרח ליצא לשוק ולעסוק בפרנסה וכמו שאמרו במס' ברכות (דף ל"ה) הנהג בהם מנהג דרך ארץ, רק דאיתא בפסחים (דף ק"א) בני חבורה שהיו מסובין לשתות ויצאו לקראת חתן כשהם חוזרים טעונים ברכה, דהציאה חשיבא הסה"ד, בד"א שלא הניחו שם מקצת חברים אבל הניחו מקצת חברים כשהם חוזרים אין טעונים ברכה, דכיון דמקצתן נשאר במקומן גם לגבי היוצא לא מקרי הסה"ד דלגיבועא קמא הדר, וכן הוא בעסק התורה אם עוסקים בכנופיא ובקיבוץ אז גם כשמקצתן יוצאין לפרנסתן הרי הניח מקצת חברים בבהמ"ד, ובפרט אם העוסק הוא מהמחזיקין ידי העוסקים בתורה כמו זבולון וישכר גם לגבי היוצאין לא מקרי יציאתן הסה"ד, וזהו שאה"כ שמח זבולון בצאתך אחרי שישכר באוהליך כיון דהוא נשאר בעבודתו בבהמ"ד:

וזאת תורת האדם המעולה הקובע עתים לתורה לבל יסיח דעתו מתורתו וגם בעת עסקו בצורך פרנסתו יהיה דעתו למען יוכל לעסוק בתורה תיכף אחר העסק ולחזור ללימודו, וגם בעת עסקו בהפרנסה יתבונן תדיר בכל מה שהוא עושה אם הוא ע"פ תורה אם אין בו איסור גזל או אונאה וכדומה נמצא דגם אז דעתו על תורתו, ובזה יבואר הכתוב (ירמי' ט') מי האיש החכם ויבין את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה כו' ויאמר ה' על עזבם תורתם אשר נתתי לפניהם ולא הלכו בה, ואיתא במס' ב"מ (דף מ"ה) דבר זה שאלו לחכמים ולא פירושוהו ולנביאים ולא פירושוהו עד אשר פירשו הקב"ה בעצמו. ולכאורה קשה אם היו חוטאים בפועל בחטאים גלויים למה לא ידעו מזה החכמים והנביאים. רק הכוונה שהם היו עוסקים בתורה וגם בדרך ארץ אשר זה הוא דרך המעולה לרוב עובדי ה' וכמו שאמר בברכות (שם) הרבה עשו כר"י ועלתה בידם וע"כ אח"כ כשראו החכמים מה שהגיע להם אח"כ מהעונש לא ידעו טעם למה הגיעם כה, עד שפירשו הקב"ה ואמר על עזבם תורתם ולא הלכו בה. פי' דבעת שהלכו לעסקם הסיחו דעתם מהתורה ולא היה דעתם עליה וזהו פירושו של עזבם תורתם, וזהו דבר התלוי בעומקא דליבא שאינו ידוע רק להיודע תעלומות ברוך הוא. והנה בגמרא מסיים על עזבם תורתם שלא ברכו בתורה. ולכאורה יש לכוין להנאמר למעלה, דהרא"ש כתב בברכות (פ"א סימן יג) דמש"ה סגי בברכת התורה פעם אחת ביום ולא אמרינן דכשמפסיק לילך לעסקו וחוזר אח"כ ללמוד

יברך שנית כמו בסוכה ותירץ משום דאינו מסיח דעתו ממנה ודעתו לחזור ללמוד, אבל שכיון שהם הסיחו דעתם ממנה בשעת עסקם הרי מה שלמדו אח"כ היה בלא ברכה. וזהו דרך חידוד קצת:

23. בית הלוי על שמות פרק כד פסוק ז

ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. מסכת שבת (פ"ה) דרש ר' סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו ס' ריבוא של מה"ש וקשרו לכל אחד מישראל שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. ויש להבין אומרו בשעה שהקדימו ולא אמר בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע ומוכח דרך ע"י ההקדמה זכו להני שני כתרים ויש להבין היאך תלוי בהקדמה. והנראה לי ויובן ג"כ למה אמרו ישראל נעשה ונשמע ולא נשמע ונעשה. דהנה איתא בזה"ק נעשה בעובדין טבין ונשמע בפתגמין דאורייתא, הרי נעשה הוי קבלה על קיום המצות ונשמע הוי קבלת לימוד התורה"ק. והנה ידוע דלימוד התורה הוא משני פנים, אחד כדי לידע היאך ומה לעשות ואם לא ילמוד היאך יקיים, ולא ע"ה חסיד (אבות פ"ב מ"ה), וגם הנשים שאינם מחויבות בלימוד התורה מ"מ מחויבות ללמוד במצות הנהוגות בהן וכמו דאיתא בב"י ס' מ"ז בשם הרוקח דמש"ה מברכות בה"ת. אמנם באנשים יש עוד מעלה א' על הנשים דנשים בלימודם אינם מקיימות שום מ"ע רק הוי מבוא לקיום המצות ונמצא דהלימוד אצלם הוי מבוא להתכלית שהוא קיום המצות ולא הוי תכלית בעצמו אבל באנשים הוי הלימוד גם מ"ע לעצמו וכמו הנחת תפילין וכדומה ונמצא הו"ב בחינות מבוא להמצות וגם תכלית בפני עצמו. וזהו דאיתא במנחות דף צ"ט שאל בן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו שאלמוד חכמת יונית א"ל צא ובדוק שעה שאינו לא יום ולא לילה, דהחיוב דהוי משום קיום המצות הא כבר יצא בו כיון שידוע כל התורה כולה היאך לעשות דדבר הנעשה לאיזה תכלית אין לו להמשך יותר מכפי הצורך לאותו התכלית המבוקש ורק מ"מ חייב מצד עצם המצוה של הלימוד תורה. והנה אם היו אומרים ישראל נשמע ונעשה לא היה במשמעות קבלתם רק עול מצות אלא שמוכרחין ללמוד קודם כדי שידעו היאך לעשות והיה נשמע נמשך ומבוא לנעשה ונעשה הוי התכלית והיה רק קבלה אחת ומש"ה אמרו נעשה ומובן מאליו שמוכרחין ללמוד מקודם ואח"כ אמרו נשמע ונמצא דהוי נשמע תכלית מצד עצמו ג"כ דגם שלא יצטרכו ללמוד משום עשיה ג"כ ילמדו מצד עצמה ונמצא ע"י ההקדמה נעשה ב' קבלות של ב' תכליתים עול מצות ועול תורה וזהו שאמרו בשעה שהקדימו והו"ב קבלות עול מצות ועול תורה, ירדו ס' ר מה"ש וקשרו לכל א' מישראל ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע דע"י ההקדמה זכו לב' כתרים:

והנה בנדרים (דף פ"א) איתא על עזבם את תורתך שלא היו מברכין בתורה תחילה. וכן אמר שם מפני מה אין ת"ח מצויין יוצאין מבניהם ת"ח שאין מברכים בתורה תחילה. וכתב שם הר"ן שלא היה התורה חשובה בעיניהם שתהא ראויה לברך עליה שלא היו עוסקין בה לשמה. ולפי המבואר לעיל י"ל דהם היו סוברים דלימוד התורה אינו מצוה מצד עצמה רק עיקר מה שצריך ללמוד הוא כדי לידע היאך ומה לעשות והעיקר הוא העשיה, והא אמרינן במנחות (דף מ"ב) דכל מצוה דעשייתה גמר מצוה כגון מילה מברכין עליה וכל מצוה שאין עשייתה גמר מצוה אין מברכין עליה ומש"ה לפי דעתם לא היו מברכין ברכות התורה כיון דאינו גמר מצוה. והנה העונש הוא מדה כנגד מדה דהרי ידוע דאי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסי וכן אי אפשר בלא ת"ח ובלא העוסקים באומנותם. ואם נימא דעיקר הלימוד הוא רק משום דלידע היאך לעשות הרי שוין הם אם הוא לומד בעצמו או אחר לומד והוא עוסק בפרנסה והאחר יגיד לו היאך לעשות דלדבריהם הלימוד הוא כמו עשיית התפילין דאינו צריך לעשותן בעצמו ויכול לשכור לו אומן לזה. וכן הוא בלימוד. משא"כ אם הלימוד הוא עצם המצוה הא לא שייך לומר שיהיה סגי בלימוד של אחרים דהחיוב הוא מוטל על כל אחד ואחד. וע"כ יען שלא היו מברכים בתורה תחילה באה להם העונש שהתורה אינה מוחזקת אצלם רק הולכת מאדם לאדם אחר כיון דלדעתו אין שום נ"מ אם הוא או אחר לומד:

24. ספר אז ישיר [בין המצרים]: מאמר ט: בסיבת סיבת החורבן

SEE ADDENDUM

25. הר"ן מסכת נדרים דף פא עמוד א

אלא לאו כביסה - וקרי ליה חייתם, ולענין הלכה קי"ל כרבנן דרחיצה וקישוט נדרי עינוי נפש הם ומפר בין לעצמו בין לאחרים דזיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דמילתא דשמואל משמיה דלוי דלקמן כוותיה שייכא כדנפרש עלה בס"ד ואף על גב דאמר רב הונא כוליה פירקין ר' יוסי היא לא קי"ל כוותיה אבל הרמב"ם ז"ל פסק מדרב הונא כרבי יוסי דאין מפר אלא משום נדרים שבינו לבינה.

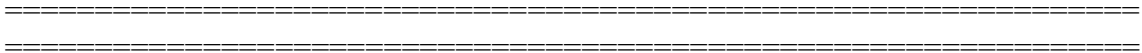
26. דבר יעקב מסכת נדרים דף פא עמוד א

ה' [ר"ן ד"ה ולענין הלכה קי"ל כרבנן וכו' אבל הרמב"ם פסק מדרב הונא כרבי יוסי דאין מפר אלא משום נדרים שבינו לבינה -

א. יש להסתפק מה כוונת הר"ן מדרב הונא, האם כוונתו לרב הונא ורב אדא ב"א שפליגי אליבא דר' יוסי וש"מ הלכתא כוותיה או כוונתו לרב הונא שהעמיד כל המשניות כר' יוסי והלכה כסתם משנה...

ב. רבנן ור' יוסי פליגי בין ברחיצה בין בקישוט האם הוי בכלל עינוי נפש. ברמב"ם יש סתירה, בפרק יב [מנדריים הל' א] כתב הרמב"ם לענין קישוט שאינו עינוי נפש אלא מהדברים שבינו לבינה. ולהלן [בהל' ד וה] כתב הרמב"ם נדרה או נשבעה שלא תרחץ היום הוי בכלל עינוי. ומקשה הב"י [סימן רלד - פח] שהרמב"ם סותר עצמו, שלענין רחיצה פסק כרבנן ולענין קישוט פסק כר' יוסי...

השו"ע [סימן רלד - נט] מביא מחלוקת האם רחיצה וקישוט הוי עינוי נפש. ומקשים הש"ך והט"ז בשם הב"ח דאין שיטה כזאת שרחיצה אינה עינוי נפש, דהרמב"ם שפסק שקישוט אינו עינוי נפש מודה ברחיצה שהוי עינוי נפש. הט"ז מתרץ ששיטת הרמב"ן שגם רחיצה אינה עינוי נפש. גם הש"ך תירץ כן ומקשה דהרא"ש הביא בשם הרמב"ן שהלכה כחכמים שרחיצה הוי בכלל עינוי נפש.

27. רש"י מסכת נדרים דף פא עמוד ב ד"ה דברים שיש

דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין בינו לבינה כו' - כלומר כשהוא מפר לה הוו מופרים לעולם בין כל זמן שהיא תחתיו ובין בינה לבין אחרים אפי' לאחר שתתגרש ותנשא לאחר.

28. רמב"ם יד החזקה הלכות נדרים פרק יב

(ב) ומה בין נדרים שיש בהן עינוי נפש לדברים שבינו לבינה שהנדרים שיש בהן עינוי נפש מפר אל עצמו ואל אחרים ושבינו לבינה לעצמו מפר ולאחרים אינו מפר:

29. הר"ן מסכת נדרים דף פא עמוד ב

דבר אחר לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מתיר נדרי עצמו - וכדדרשינן הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו וקשה בעיני מאי ד"א דהא ר"ג דאמר יפר משום לתא דבל יחל קאמר ולא מזרשא דקרא ומאי דבר אחר ונראה בעיני דר"ג דאמר יפר דברו קדריש דאפי' מידי דלא מיקרי נדר אלא דבר בעלמא אמר קרא דלא יחל דנהי דלא לקי עליה אפ"ה כיון דאפשר בהפרה בלא הפרה לא יחל והיינו דקאמר דבר אחר דההוא דברו גופיה דדריש ר"ג להכי למידי אחרינא מדריש דחכם אינו מתיר נדרי עצמו ומדברו הוא דמשמע לן הכי.

30. רא"ש (פירוש לש"ס) מסכת נדרים דף פא עמוד ב

ר"ג אומר יפר משום לא יחל דברו. כלומר אף על גב דמשועבדת לו ולא חל הנדר יפר שלא תבא לזלזל בנדר גמור ותעבור על לא יחל:

31. תוספות מסכת נדרים דף פא עמוד ב ד"ה רבן גמליאל

רבן גמליאל אומר יפר שנאמר לא יחל דברו - כלומר אף על גב דמשועבדא ליה צריך הפרה מדרבנן שלא תקל בנדריים ותעבור על לא יחל.

32. דבר יעקב מסכת נדרים דף פא עמוד א

ג] ר"ן ד"ה דבר אחר וכו' ונראה בעיני דר"ג דאמר יפר דברו קדריש דאפ' מידי דלא מיקרי נדר אלא דבר בעלמא אמר קרא דלא יחל - לכאורה כוונתו שהוי דרשה גמורה מדאורייתא, וכ"כ המפרש שהוי דאורייתא, אבל הרא"ש והתוס' כתבו שהוי אסמכתא. [עיין לעיל כא. אות ד].

אמנם מלשון הר"ן [להלן ד"ה משום] משמע שהוי מדרבנן כדי שלא ינהוג קלות ראש בנדרים. ואפשר לבאר שגם כוונת הר"ן כאן שהוי מדרבנן, אלא דבקושיה הר"ן הבין שהאסמכתא אינו מדיוק דקרא, אלא יש איסור משום גזירה שמא יבוא לזלזל בנדרים ולעבור על כל יחל, ולכן הקשה כיון שאין שום דרשה מהפסוק לא שייך לומר דבר אחר. ותירץ הר"ן דהאסמכתא הוא ע"י דיוק מהפסוק שאסור לעבור על דיבורו אפ' כשלא חל הנדר, ולכן אף שהוי אסמכתא מדרבנן, שייך לקרוא לזה דבר אחר.

33. הר"ן מסכת נדרים דף פא עמוד ב

משום שנאמר לא יחל דברו מני ר"ג היא - דדריש דברו לומר דאפ' מידי שאינו נדר גמור אלא דבור בעלמא אפ"ה לא יחל כדי שלא ינהוג קלות ראש בנדרים גמורים הכא נמי כיון שנהגו איסור בדברים המותרין הוה ליה לגבייהו כדברים האסורים, ומכאן היה אומר ה"ר יהודה הכהן ז"ל שאם נהג אדם שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בזמן מיוחד ושוב רוצה לשתות יין או לאכול בשר באותו הזמן צריך היתר, מתני' בנגעים (פ"ב מ"ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים.

=====

34. בן יהוידע על נדרים דף פא/א

שם שלא ברכו בתורה תחלה. נ"ל בס"ד דמצינו תיקנו שלשה ברכות בכל יום לתורה, ופרשתי בס"ד במקום אחר, ברכה ראשונה אשר קדשנו במצוותיו וצונו על דברי תורה היא כנגד חלק הסוד, לכן נאמר קדשנו כי כל קודש הוא בחכמה, וחלק הסוד הוא בחכמה, וברכת והערב כנגד הגרסה של חלק הנגלה, לכן אומרים בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל, כי הגרסה היא בפה, וברכת אשר בחר בנו כנגד העיון והסברא של חלק הנגלה, אשר בחלק זה ישראל משתבחים בפי האומות שאומרים רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, ולכן נאמר לשון נתינה כי כל הנותן בעין יפה נותן, והנה יש אינם מאמינים בחלק הסוד, ולכן אלו לא ברכו בתורה תחלה, שהיא ברכה ראשונה אשר היא כנגד חלק הסוד, ולזה אמר על עזבם את תורת יוד, כי חלק הסוד הוא כנגד יו"ד דשם הוי"ה שהוא סוד חכמה: